

Näköopetuksen sanastoa.

Maist. H. A. Turja on joutunut syventymään nykyaikaisen opetus-, kasvatus- ja valistustyön käyttämiin optisiin havaintovälineisiin. Kun tämä ala, joka sellaisenaan läheisesti liittyy valokuva- ja elokuva-alaan, on ollut yhtenäistä erikoissanastoa vailla, maist. Turjan on ollut työnsä ohessa luotava ilmaisuvälineistö. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kielivaliokunnan työjaosto on hänen aloitteestaan käsitellyt näitä sanoja. Kasvatusopillisen aikakauskirjan tv. 3. numerossa hän julkaisi laajan tutkielman »Visuaalisen opetuksen näköaloja» ja mm. esitteli uutta sanastoaan.

Keskeisimpiä näköopetuksen termejä on tietenkin sen kojeen nimitys, jolla kuva saatetaan nähtäväksi. Se on projektori = *kuvanheitin*. Erilaisia heitti-

miä ovat episkooppi = pintakuvanheitin eli *pintaheitin* (valonsäteet heittävät kuvan osuessaan sen pintaan), diaskooppi = kuultokuvanheitin eli *kuultoheitin* (valonsäteet heittävät kuvan kulkiessaan sen läpi) ja näiden yhdistelmä epidiaskooppi = vaihtokuvanheitin eli *vaihtoheitin*.

Kuultoheitin saattaa olla joko vakakuvanheitin eli *vakaheitin* (*vakakuva* on elokuvan vastakohta) tai elokuvanheitin eli *eloheitin*. Edellisiä voi vielä olla *tasohetitimiä* ja *uloteheitimiä* (kaksiulotteisia eli tasokuvia ja kolmiulotteisia stereokuvia heittäviä). Käytettävien kuvien koon mukaan on lisäksi erilaisia kojetyyppisiä: suur-, normaali-, pien-, mikroheitimiä, kuva-aineksen mukaan levy- ja rainaheitimiä.

Raina on heittimen ohella tärkeä käsite: tämä sana on otettu filminauhan nimitykseksi (se on erilaisten nauhamaisien levyjen nimityksenä jo jonkin verran käytännössä, Tekniikan sanastossa esim. paperitehtaassa valmistuvan paperi-»nauhan» vastineena). Eri perusteiden mukaan erotetaan monia rainalajeja: kuultoraina, normaali-, pien-, kaitaraina, väriraina, mykkä- ja ääniraina, kuvairaina jne. Valokuva-alalla olisi vastavasti esim. rainakamera levykameran vastakohtana.

Kun kouluissamme lähiaikoina joudutaan entistä enemmän käyttämään kuvanheittimiä — niitä on kouluja varten ostettu Amerikan armeijan ylijäämävarastosta —, on erinomainen asia, että tämän ajankohtaisen ja tärkeän alan termikysymyksiin on puututtu ajoissa ja siten jo etukäteen saatu kiinteä pohja, jolla on helppo liikkua. Tulevan valokuva- ja elokuvasanaston kannaltakin tämä maist. Turjan työ on huomattavaa esiraivausta.

T-o.